

Β. ΗΠΕΙΡΟΣ - ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ

ΠΡΟΜΑΧΩΝΕΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Γ-ΠΙΣΜ

145. 0

39/4

Β. ΗΠΕΙΡΟΣ - ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ

ΠΡΟΜΑΧΩΝΕΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ
ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΕΤΟΥΣ 1992

1.	Σκουτέλης Ι. Παναγιώτης,	Πρόεδρος
2.	Καλιγά Ειρήνη,	Αντιπρόεδρος
3.	Σάγος Αναστάσιος,	Γεν. Γραμματεύς
4.	Αθανασιάδης Κωνσταντίνος,	Ταμίας
5.	Κουστένης Παναγιώτης,	Μέλος
6.	Μωραΐτου Ειρήνη,	Μέλος
7.	Ρούσσος Ιωάννης,	Μέλος
8.	Σαραντοπούλου Ευγενία,	Μέλος
9.	Ψαλιδάκη Μυρσίνη,	Μέλος

Γραφεία της εταιρείας
Ριζάρη 2 - 106 75 Αθήναι
Τηλ.: 72.90.543 - 72.90.544

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι πρόσφατες ραγδαίες εξελίξεις και ριζικές πολιτικές ανακατατάξεις που ακολούθησαν την κατάρρευση του "Υπαρκτού Σοσιαλισμού" τόσο στη Σοβιετική Ένωση όσο και στις Ρουμανία, Γιουγκλοσλαυία, πρέπει να μας κρατούν όλους σε συνεχή επιφυλακή και εγρήγορση, αφού τόσες ορατές και αόρατες απειλές για την χώρα μας ενεφανίσθησαν στον ορίζοντα. Και για να επιτευχθεί τούτο, πρέπει πρώτα απ'όλα να ενημερωθεί σωστά ο Ελληνικός λαός για να μπορέσει να συλλάβει το βαθύτερο νόημα των γεγονότων, τα αίτια και τους σκοπούς εκείνων που από κάποια κέντρα αποφάσεων προσπαθούν να ρυθμίσουν κατά το δοκούν τας τύχας του κόσμου και της χώρας μας.

Η Εταιρεία των Φίλων του Πολεμικού Μουσείου στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της για την ενημέρωση της ελληνικής αλλά και της διεθνούς κοινής γνώμης διοργανώνει διαλέξεις επί εθνικών θεμάτων με ομιλητές διακεκριμένους ειδικούς επιστήμονας. Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται οι διαλέξεις των κ. Ε. Ζεγκίνη, κ. Ι. Μαγκριώτη, κ. Γ. Χιονίδη και της κας Αικ. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη.

Μέσα από τις διαλέξεις αυτές του ανά χειρας τεύχους, όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης προκύπτει ότι εμείς οι Έλληνες είμεθα οι γηγενείς κάτοικοι των περιοχών Βορείου Ηπείρου - Μακεδονίας και Θράκης, εγκατεστημένοι από του λυκαυγούς της Ιστορίας μέχρι σήμερα άνευ διακοπής, και οι οποίες περιοχές αποτελούν τις βασικές επάλξεις της εθνικής μας υπάρξεως και της φυλετικής μας αυτοτελείας.

Ως Έλληνες έχουμε πλήρη γνώση της εθνικής μας αποστολής, έχουμε πλήρη συνείδηση ότι η υπεράσπιση της ελευθερίας μας είναι αδιαπραγμάτευτη και η προάσπιση των πατρίων και ιερών είναι υποχρέωση ανυποχώρητη.

Με άλλα λόγια οι επεκτατικές επιδιώξεις τόσο των εκ Βορρά όσο και εκείνων εξ Ανατολών μας βρίσκουν όλους ενωμένους, συσπειρωμένους, θωρακισμένους και έτοιμους να δώσουμε το σκληρό μάθημα εφ'όσον απαιτηθεί.

Τέλος, εδώ θα ήθελα, απευθυνόμενος προς τους νέους της Ελλάδος, να επαναλάβω την παραινесь του Ιωάννου Δραγούμη προς τους νέους της εποχής του, όπως ακριβώς την διατύπωσε στο βιβλίο του "Μαρτύρων και Ηρώων αίμα": "Να ξέρετε παιδιά μου, πως αν τρέξουμε να σώσουμε την Μακεδονία, η Μακεδονία θα μας σώσει. Αν τρέξουμε να σώσουμε την Μακεδονία, εμείς θα σωθούμε!!!..."

Παναγιώτης Ι. Σκουτέλης

Υποπύεραρχος ε.α.

Πρόεδρος της Ε.Φ.Π.Μ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΖΕΓΚΙΝΗ:
"Οι Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως, Ιμβρου και
Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης". σελ. 7
Παράρτημα..... " 34
2. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ - ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ:
"Βόρειος Ηπειρος"..... " 48
3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΓΚΚΡΙΩΤΗ:
"Θράκη. Η έπαλξις του Ελληνικού Βορρά"..... " 56
4. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗ:
"Η Νάουσα, η Επανάσταση και "Ο Χαλασμός" της
το 1822"..... " 109

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΖΕΓΚΙΝΗ

* ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΙΜΒΡΟΥ ΚΑΙ ΤΕΝΕΔΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ *

Οι δύο μειονότητες, η Ελληνική στην Τουρκία και η Μουσουλμανική στην Ελλάδα, αποτελούν ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα στις σχέσεις Ελλάδος-Τουρκίας. Οι μέχρι τώρα προσπάθειες για την ανάπτυξη της Ελληνοτουρκικής φιλίας είχαν αρνητικές επιπτώσεις στο πρόβλημα αυτό.

Το μειονοτικό ζήτημα Ελλάδος και Τουρκίας δεν είναι δυνατό να επιλυθεί χωρίς να αναζητηθούν οι λόγοι που το προκάλεσαν και χωρίς να ισχύσουν υποχρεωτικά και για τα δύο μέρη οι διατάξεις της συνθήκης της Λωζάνης βάσει της οποίας ρυθμίσθηκαν, με αμοιβαίο τρόπο, τα επί μέρους θέματα του μειονοτικού ζητήματος.

Η δημιουργία των δύο μειονοτήτων, της Ελληνικής στην Τουρκία και της Μουσουλμανικής στην Ελλάδα, ήταν αποτέλεσμα της άτυχης έκβασης του Μικρασιατικού πολέμου 1919-1922 και των αποφάσεων που ελήφθησαν στη συνδιάσκεψη της Λωζάνης από 21 Νοεμβρίου 1922 μέχρι 23 Ιανουαρίου 1923 και στη συνέχεια από 23 Φεβρουαρίου μέχρι 24 Ιουλίου 1923. Ως τότε ο Ελληνισμός της τουρκικής επικράτειας χαρακτηριζόταν ως έθνος με την επωνυμία *Rum Milleti* (Ελληνικό Έθνος)¹ και όχι Ελληνική μειονότης. Αντιστοίχως οι Μουσουλμάνοι του ελεύθερου Ελληνικού κράτους από το 1830 ως το 1923 χαρακτηρίζονταν ως "οι Μουσουλμάνοι του Κράτους" ή "οι Μωαμεθανοί κάτοικοι".²

Μετά την ήττα του Ελληνικού στρατού στο Μικρασιατικό έδαφος το 1922, οι πολυπληθείς Ελληνικοί πληθυσμοί της Μ.Ασίας, του Πόντου και της Ανατολικής Θράκης αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο ομαδικής σφαγής από τα τουρκικά ανταρτικά σώματα και τους Τούρκους εθνικιστές.³ Για την αποτροπή του κινδύνου αυτού η Κοινωνία των Εθνών διόρισε τον Νορβηγό εξερευνητή και ζωολόγο δρ. Fridtjof Nansen, ο οποίος είχε

αφοσιωθεί σε φιλανθρωπικά έργα και είχε βραβευθεί με το βραβείο Nobel Ειρήνης το 1922, ως αντιπρόσωπό της για να μελετήσει το ζήτημα των εθνικών μειονοτήτων και ιδιαίτερα των Ελλήνων που παρέμειναν στο τουρκικό έδαφος. Ο Nansen εκτελώντας τις οδηγίες της Κοινωνίας των Εθνών και την εντολή των Συμμάχων επισκέφθηκε την Κωνσταντινούπολη και στη συνέχεια την Αθήνα, ένα μήνα πριν αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις στη Λωζάνη, προκειμένου να εξεύρει την ενδεδειγμένη λύση του προβλήματος. Η πρόταση του Nansen για μια υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών (των Τούρκων υπηκόων, ελληνικού ορθοδόξου θρησκειύματος, των εγκατεστημένων επί τουρκικών εδαφών και των Ελλήνων υπηκόων, μουσουλμανικού θρησκειύματος, των εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών) βρήκε κατ'ανάγκην σύμφωνη και την Ελληνική Κυβέρνηση. Στην πρόταση του Nansen προς τους συμμάχους για την ανταλλαγή των πληθυσμών, δεν περιελήφθησαν στους ανταλλάξιμους πληθυσμούς οι Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως. Το γεγονός αυτό προκάλεσε τη δυναμική αντίδραση των Τούρκων, οι οποίοι ζήτησαν να περιληφθούν οπωσδήποτε στους ανταλλάξιμους πληθυσμούς και οι Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως⁴. Η Ελληνική Κυβέρνηση απέρριψε τις τουρκικές αξιώσεις και γνωστοποίησε στον Nansen την αντίθεσή της στην απέλαση των Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως, οι οποίοι κατά τους υπολογισμούς της Ελληνικής πλευράς κυμαίνονταν γύρω στις 300.000 άτομα⁵. Μολονότι η Ελληνική Κυβέρνηση έκανε έντονα διαβήματα προς τους Συμμάχους για την απόρριψη του τουρκικού αιτήματος υπήρχαν σαφείς ενδείξεις ότι οι Σύμμαχοι δεν ήσαν αποφασισμένοι να αναλάβουν τη δέσμευση να πείσουν την Τουρκία να μην επιμένει άλλο στο ζήτημα αυτό⁶. Ο Έλληνας υπουργός των εξωτερικών Ν. Πολίτης ανησυχώντας για την αρνητική εξέλιξη του ζητήματος, σαν λύση επρότεινε την εγκατάσταση των Κωνσταντινουπολιτών, έστω και προσωρινά, στην Κύπρο ή την Τυνησία ή την Αίγυπτο, περιοχές οι οποίες αποτελούσαν αποικίες των Συμμάχων, ενώ ο οικουμενικός πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης ζήτησε από την Ελληνική Κυβέρνηση να οργανώσει προσφυγικούς καταυλισμούς για την περίθαλψη των Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως σε περίπτωση που οι Τούρκοι τους απομάκρυναν από τις εστίες τους⁷. Και ενώ οι Τούρκοι επέμειναν στην απόφασή τους να απομακρυνθεί ο ελληνικός πληθυσμός από την Κωνσταντινούπολη, ταυτόχρονα έθεσαν ζήτημα δημοψηφίσματος στη Δ. Θράκη με σκοπό να αποφανθεί η πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής αυτής αν ήθελε να παραμείνει η Δ. Θράκη στην Ελλάδα ή να ενωθεί με την Τουρκία. Ως προς το θέμα της πλειοψηφίας ο Τούρκος διαπραγματευτής στη συνδιάσκεψη της Λωζάνης Ισμέτ Ινονού ισχυρίστηκε ότι ο τουρκικός πληθυσμός ήταν πολύ

περισσότερος σε σύγκριση με τον ελληνικό πληθυσμό της ίδιας περιοχής. Στους ισχυρισμούς του Τούρκου αντιπροσώπου ο Έλληνας διαπραγματευτής Ελευθέριος Βενιζέλος αντέδρασε λέγοντας ότι η Δ. Θράκη από το 1920 αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της Ελληνικής Επικράτειας και ότι μετά την εγκατάσταση εκεί ελληνικών προσφυγικών πληθυσμών από την Βόρειο και Ανατολική Θράκη, τον Πόντο και τη Μ. Ασία, ο Ελληνικός πληθυσμός είχε αυξηθεί σημαντικά σε βαθμό που αποτελούσε πλειοψηφία σε σύγκριση με τους άλλους πληθυσμούς⁸. Οι εκπρόσωποι των συμμαχικών κυβερνήσεων στην συνδιάσκεψη συμφώνησαν με την άποψη της ελληνικής αντιπροσωπείας, γεγονός που ανάγκασε την τουρκική πλευρά να αποσύρει την πρόταση περί δημοψηφίσματος στη Δ. Θράκη. Ναι μεν οι Τούρκοι δεν επέμειναν άλλο στη διεξαγωγή δημοψηφίσματος στο χώρο της Δ. Θράκης επέμειναν όμως να εξαιρεθούν οι μουσουλμάνοι κάτοικοι της περιοχής αυτής από την προτεινόμενη υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών και μάλιστα εζήτησαν να θεωρηθούν ως κάτοικοι της Δ. Θράκης και οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί που ήσαν εγκατεστημένοι στις περιοχές μεταξύ Νέστου και Στρυμώνος ποταμού⁹. Υστερα από έντονες αντιπαραθέσεις των δύο πλευρών, ελληνικής και τουρκικής, αποφασίστηκε να εξαιρεθούν από την υποχρεωτική ανταλλαγή των ελληνοτουρκικών πληθυσμών αφ'ενός μεν οι Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως και αφ'ετέρου οι Μουσουλμάνοι της Δ. Θράκης. Η σχετική απόφαση αποτέλεσε το 2ο άρθρο της σύμβασης "περί ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών και πρωτόκολλον" που υπογράφηκε στο πλαίσιο της συνδιασκέψεως της Λωζάνης στις 30 Ιανουαρίου 1923 και έχει ως εξής:

"Δεν θα περιληφθώσιν εις την εν τω πρώτω άρθρω προβλεπομένην ανταλλαγήν:

- α) Οι Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως.
- β) Οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης.

Θέλουσι θεωρηθή ως Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως, πάντες οι Έλληνες οι εγκατεστημένοι ήδη προ της 30ης Οκτωβρίου 1918, εν τη περιφέρεια της Νομαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ως αυτή καθορίζεται διά του νόμου του 1912.

Θέλουσι θεωρηθή ως μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης, πάντες οι Μουσουλμάνοι οι εγκατεστημένοι εν τη περιοχή ανατολικώς της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσης τω 1913 διά της συνθήκης του Βουκουρεστίου."

Οι Τούρκοι πριν υπογράψουν τη σύμβαση αυτή πρόβαλαν τα εξής δύο αιτήματα:

Πρώτον να γίνει πληθυσμιακή εξισορρόπηση των μη ανταλλάξιμων πληθυσμών και δεύτερον να απομακρυνθεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο από το τουρκικό έδαφος.

Όσον αφορά την πληθυσμιακή εξισορρόπηση, οι Τούρκοι επέμειναν σ' αυτήν, διότι το 1923 στην Κωνσταντινούπολη υπήρχαν περίπου 300.000 Ελληνορθόδοξοι, ενώ στη Δυτική Θράκη υπήρχαν μόνο 87.000 Μουσουλμάνοι διαφορετικής μάλιστα φυλετικής προελεύσεως¹⁰. Στο μεταξύ η ελληνική κυβέρνηση αποδέχτηκε το αίτημα της τουρκικής πλευράς να παλιννοστήσουν στη Δ. Θράκη όσοι Δυτικοθρακιώτες μουσουλμάνοι πρόσφυγες βρίσκονταν στην Ανατολική Θράκη και αλλού, με αποτέλεσμα ο αριθμός των μουσουλμάνων κατοίκων της Δυτικής Θράκης να αυξηθεί σε 106.000 άτομα¹¹. Παρ' όλα αυτά οι Τούρκοι επέμειναν στην άποψη της μείωσης του Ελληνικού πληθυσμού της Κωνσταντινουπόλεως στον αριθμό που κυμαινόταν και ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Δ. Θράκης. Η Ελληνική πλευρά μη έχοντας άλλη επιλογή αποδέχτηκε το αίτημα των Τούρκων, γεγονός που οδήγησε στη βίαιη απομάκρυνση 99.730 Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως. Σ' αυτούς δεν περιλαμβάνονται οι 40.000 προύχοντες Έλληνες, οι οποίοι εγκατέλειψαν τις εστίες τους τον Σεπτέμβριο-Οκτώβριο του 1922, δηλαδή αμέσως μετά τη Μικρασιατική καταστροφή και δεν τους επιτράπηκε η παλιννόστησή τους, ούτε οι 15.000 Έλληνες του ασιατικού προαστίου της Κωνσταντινουπόλεως, του Παντειχίου, οι οποίοι θεωρήθηκαν από τους Τούρκους, ότι δεν υπάγονται στην κατηγορία των μη ανταλλάξιμων πληθυσμών¹².

Οι ενέργειες αυτές, εκτός του ότι συνέβαλαν στην άμεση μείωση του Ελληνικού πληθυσμού της Κωνσταντινουπόλεως, ενίσχυσαν και το ρεύμα της προσφυγιάς, το οποίο ήδη είχε αρχίσει, εξαιτίας του πανικού που προκάλεσε η Μικρασιατική καταστροφή, με αποτέλεσμα να περιοριστεί ο συνολικός αριθμός των Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως περίπου σε 110.000 άτομα.

Πρέπει όμως να επισημανθεί το γεγονός, ότι η απαίτηση της Τουρκίας για την πληθυσμιακή εξισορρόπηση των Ελλήνων της Κωνσταντινουπόλεως με τους Μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης εγκαινίασε ένα αμοιβαίο τρόπο συμπεριφοράς προς τις δύο μειονότητες, μολονότι υπήρχε σαφής ποιοτική διαφορά ανάμεσα στις δύο πληθυσμιακές ομάδες. Ο Ελληνικός πληθυσμός της Κωνσταντινουπόλεως ήταν αποκλειστικά αστικός με κύριο γνώρισμα την πολιτισμική και οικονομική του ανάπτυξη και ευρωστία, σε αντίθεση με τους μουσουλμάνους της Θράκης (Τουρκογενείς, Πομάκους και Αθίγγανους), οι οποίοι κατά το πλείστον ήσαν γεωργοί, με χαμηλό εισόδημα και μορφωτικό επίπεδο.

Το στοιχείο της αμοιβαιότητας τονίστηκε ακόμη περισσότερο με την καθιέρωση του άρθρου 45 της Συνθήκης της Λωζάνης για το οποίο θα γίνει λόγος πιο κάτω.

Σ' ό,τι αφορά την πρόταση της Τουρκίας ν' απομακρυνθεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο από το τουρκικό έδαφος, αυτό απέβλεπε τόσο στην αποδυνάμωση του οικουμενικού χαρακτήρα του Πατριαρχείου, διότι τα πρεσβεία τιμής του στηρίζονται ακριβώς στο γεγονός ότι έχει την έδρα του στη Νέα Ρώμη (βλ. τον 3ο Κανόνα της Β Οικουμενικής Συνόδου και 28ο κανόνα της Δ Οικουμενικής Συνόδου) όσο και προπαντός στο να μείνει χωρίς κεφαλή το Ελληνορθόδοξο ποιμνιο της Πρωτόθρονης Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως, και με τον τρόπο αυτό να οδηγηθεί σε πλήρη αλλοτρίωση του ελληνορθόδοξου χαρακτήρος του.

Η αμετάκλητη θέση της Ελληνικής Κυβερνήσεως να μην υποχωρήσει στους τουρκικούς εκβιασμούς και η αποφασιστικότητά της να κηρύξει εν ανάγκη και πόλεμο εναντίον της Τουρκίας¹³, αν η τελευταία επιχειρούσε να εκδιώξει το Πατριαρχείο από το έδαφος της ανάγκασαν τον Έλληνα διαπραγματευτή στη Συνδιάσκεψη της Λωζάνης, τον Ελευθέριο Βενιζέλο, να καταβάλει υπεράνθρωπες προσπάθειες για τη διευθέτηση του θέματος για το λόγο ότι ο Βενιζέλος δεν θεωρούσε σκόπιμο να κηρυχθεί πόλεμος, στη φάση αυτή, εναντίον της Τουρκίας. Κάτω από την πίεση των πραγμάτων ο Έλληνας διπλωμάτης βρέθηκε στην ανάγκη να υποστηρίξει την άποψη ότι η Ελληνική Κυβέρνηση δεν είχε το δικαίωμα να αποδεχθεί τους όρους τους οποίους έθετε η Τουρκία για την απομάκρυνση του Οικουμενικού Πατριαρχείου από το τουρκικό έδαφος, διότι επρόκειτο, είπε, "περί θεσμού όχι Ελληνικού, αλλά Τουρκικού". Ο Άγγλος διπλωμάτης Andrew Ryan αποδοκίμασε την επιχειρηματολογία του Βενιζέλου λέγοντας ότι αυτή θα μπορούσε να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο θεσμό του Πατριαρχείου. Επίσης ο λόρδος Curzon εξέφρασε την ανυπομονησία του για τον ελληνικό χειρισμό στο θέμα του Πατριαρχείου και τους φόβους του" ότι οι Έλληνες έχουν μπερδέψει το ζήτημα του Πατριαρχείου¹⁴.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί και τούτο, ότι ο Ιταλός εκπρόσωπος στη Συνδιάσκεψη και πρόεδρος της υποεπιτροπής για την ανταλλαγή των πληθυσμών, Giulio Cessare Montagna υποστήριξε ότι ενώ η Τουρκία είχε κάθε δικαίωμα να καταργήσει το θεσμό του Πατριαρχείου η ελληνική κυβέρνηση δεν είχε κανένα νομικό έρεισμα για να αντιδράσει στο γεγονός αυτό.

Ο Άγγλος διπλωμάτης Andrew Ryan ήταν πεπεισμένος ότι ο Ιταλός εκπρόσωπος Montagna είχε δεσμευθεί σχεδόν οριστικά, κατά τη διάρκεια των ιδιαίτερων συνομιλιών του με τους Τούρκους, να συνδράμει στην προσπάθεια της απομακρύνσεως του Οικουμενικού Πατριαρχείου από την Κωνσταντινούπολη¹⁵.

Τις απόψεις του Ryan για τον Montagna επιβεβαιώνει στα απομνημονεύματά του και το μέλος της τουρκικής αντιπροσωπείας στη Συνδιάσκεψη της Λωζάνης Riza Nur, λέγοντας ότι ο Montagna "αντιπαθούσε τους Έλληνες"¹⁶.

Ενδεχομένως η στάση του Ιταλού εκπροσώπου να είχε επηρεασθεί από την πολιτική του Βατικανού, το οποίο όπως και στην προηγούμενη περίοδο έτσι και τώρα αναζητούσε τρόπους για την αποδυνάμωση του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Μετά την άρνηση της Τουρκίας να δεχθεί την παραμονή του Πατριαρχείου στο έδαφός της και την όλη σύγχυση που δημιουργήθηκε γύρω από το θέμα αυτό η Αγγλική πλευρά πληροφόρησε τους Τούρκους ότι η Αγγλία δεν θα συμφωνήσει με μια λύση που θα οδηγούσε σε έξωση του Πατριαρχείου από το τουρκικό έδαφος, ενώ ταυτόχρονα διατύπωσε την άποψη, ότι θα μπορούσαν να καταργηθούν οι κοσμικές εξουσίες (προνόμια), τις οποίες ως τότε διατηρούσε το Πατριαρχείο.

Αφού και οι παρασκηνιακές αυτές προσπάθειες της Αγγλικής πλευράς δεν έπεισαν τους Τούρκους να άρουν τις επιφυλάξεις τους στο θέμα της παραμονής του Πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη, το όλο ζήτημα παραπέμφθηκε στην ολομέλεια της επιτροπής στις 10 Ιανουαρίου 1923. Κατά τη διάρκεια της ιστορικής αυτής συνεδρίασεως, οι Σύμμαχοι και οι εκπρόσωποι των Βαλκανικών χωρών (Ρουμανίας και Σερβίας), οι οποίες είχαν ιδιαίτερους συναισθηματικούς και πνευματικούς δεσμούς με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, αντέδρασαν από κοινού στις απαράδεκτες θέσεις της Τουρκίας, γεγονός που υποχρέωσε τον αρχηγό της τουρκικής αντιπροσωπείας στη Συνδιάσκεψη της Λωζάνης, İsmet İnönü, να έχει ιδιαίτερες διαβουλεύσεις στην Αγκυρα με τον πρόεδρο της Τουρκικής Δημοκρατίας Kemal Atatürk με σκοπό την λήψη οριστικής αποφάσεως επί του θέματος αυτού. Όπως προκύπτει από τουρκική πηγή¹⁷, κατά τις διαβουλεύσεις αυτές ο Kemal τόνισε στον İsmet İnönü ότι πρέπει να αλλάξει η τουρκική διαπραγματευτική θέση ως προς την παραμονή του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη και να μη ζητηθεί η απομάκρυνσή του. Προφανώς ο Kemal οδηγήθηκε στην επιλογή της πολιτικής αυτής επειδή είχε διαπιστώσει τη δυσανασχέτηση των Συμμάχων, οι οποίοι εξακολουθούσαν να κατέχουν την Κωνσταντινούπολη και να διατηρούν εκεί σημαντική ναυτική δύναμη.

Ο İnönü κατά την επιστροφή του στη Λωζάνη δεν αποκάλυψε την εντολή που είχε πάρει από την κυβέρνησή του και συνέχισε την αξίωσή του για την εκδίωξη του Πατριαρχείου από την Κωνσταντινούπολη. Η ελληνική αντιπροσωπεία κυριευμένη από το άγχος, μήπως τελικά υπερισχύσει η άποψη της Τουρκίας, επανέφερε την πρόταση που είχε